

Ombord på fartyget Hansa

En fruktansvärd resa

Min första resa till Visby skedde med fartyget Hansa, ett mindre, ganska rundbottnat fartyg som utgick från Nynäshamn – hon torpederades senare (under andra världskriget). Hur jag kom till avresehamnen minns jag inte, men troligen var det med tåg hela vägen från staden Östersund i Jämtland. Året var 1940. Man visade en film på bioduken där ledmotivet var: "Regntunga skyar", det passade bra in i min bild också.

Vi stod en stund på kajen intill Hansa och väntade i mörkret på att få gå ombord. Vi var kanske tjugo passagerare. Man lastade gods och förnödenheter samt en del kreatur, som också skulle med. En besättningsman tog hand om oss och visade damer och damer med barn till en hytt för damer och mig, pojken samt männen till en annan avdelning, jag fick dela hytt med en snäll farbror; han tog överkojen och jag fick den undre.

När jag vaknade upp under natten rullade fartyget svårt i den tunga, hävande sjön och jag mådde riktigt illa. "Om du behöver kräkas", sa den snälla farbrorn, som lutade sig ner och tittade på mig från sin övre koj, "så kan du använda det där kärlet, som står under din brits." Han pekade, jag såg en stor kopparbunke på golvet – jag nickade. Jag låg stilla med huvudet på kudden; följde med i fartygets krängningar; kände hur saliven liksom växte bakom mina läppar; svalde ideligen för att befria mig från den sura smaken. Det kändes som att mina magmuskler arbetade i otakt med fartygets hävningar, och att maginnehållet ville upp och ut fel väg samtidigt med att fartyget nådde toppen på vågen och sedan kanade utför med aktern nedgrävd i vattenmassorna och med stäven hängande över tomma intet, varje gång havet uteblev, för att slutligen kana utför i vågdalen och slå i vågdalens botten med ett obehagligt ljud, där fartyget liksom vilade i havets sköte, avvaktande under elementens raseri, innan det åter kämpade sig uppför den nästan lodräta väggen framför. Min panna kändes kallsvettig. Till slut kunde jag inte hålla emot längre; jag krängde överkroppen över britssargen, lyfte upp bunken i sängen och befriade mig ifrån maginnehållet igen och igen och igen. Ju mer jag kräktes, ju blötare blev det i sängen.

Jag tittade på föremålet jag kräktes i, det var som en stor tratt, en stor, tom tratt, där det sista slemmet från min uppkastning långsamt gled ner genom tratthålet i vad som skulle vara ett skvalpskott i bunken. Jag flyttade litet på den blöta delen av filten. Jag tittade på golvet – där stod själva bunken, den som skulle ha innehållit mina uppkastningar.

Jag lutade mig ner och ställde tillbaka tratten i bunken, siktade nedåt och lyckades kräkas i rätt riktning, trots fartygets hävningar, som fick saker och ting att glida fram och tillbaka på golvet. Det var så blött i sängen att jag inte kunde ligga kvar. Jag steg upp, tog på mig ytterkläder och skor, öppnade hyttgårren och steg ut på däck, där jag omgående kastades omkull på det slippriga däckets av den hårda vinden, gled akterut, trodde ett ögonblick att jag skulle kastas överbord, sträckte omedvetet ut armarna, slog i ryggen mot någonting mjukt – innan jag fick tag i en räddande mantågsstötta som jag greppade krampaktigt.

När jag rest mig upp och med möda kunde hålla mig kvar i relingen upprätt, såg jag att det var en passagerares ben jag stannat emot. Han stod i lä tillsammans med alla andra som spydde grön galla

på varandra i kastvindarna. Jag tror inte att han ens märkte, att jag kom farande mot honom, där han stod och höll sig i relingen med stela fingrar – han verkade helt borta. Allt var obeskrivligt hemskt.

Den som stod först i raden av sjösjuka människor, och mest i lovart, såg renast ut. Försiktigt trevade jag mig förbi honom och fram i lä bakom skorstenen, där jag ställde mig med ryggen emot för att undvika kastvindarna. En matros kom släntrande, fick syn på mig, försvann men återkom och gav mig en kaka knäcke-bröd. "Ät", sa han, "ät så att du får något att kräkas upp". Jag åt av brödet och när nästa kräkningsanfall kom, kastade jag mig fram mot relingen och spydde rakt ut i luften, medan jag krampaktigt höll mig kvar med ena handen om relingen och den andra handen mot magen, för att hjälpa mina trötta magmuskler att hålla emot, när magen drogs ihop och pressade ut den galla, som sedan lämnade mina läppar, under det att huvudet sjönk nedåt mellan axlarna, som försökte mötas bakom min nacke i öronhöjd, när hela bålen drog ihop sig krampaktigt i ett vakuum, omkring något som inte längre fanns att häva ut, och där det kändes som att lungorna också försökte komma ut genom min såriga strupe, samtidigt med det onaturliga, guttu-rala: "Ööchuukäärrtjööhkhääh", där ljudet, det utdragna råmandet från en dödsmärkt, plågad, övergiven människa blandade sig med en löddrig, utsträckt tråd av seg galla, som lämnade min mun och gled iväg akteröver i kastvindarna; blev tunnare och tunnare, men vägrade att brista och släppa kontakten med mina läppar. Jag var tvungen att släppa greppet om magen för ett ögonblick, så att jag kunde dra loss tråden från min mun och stryka av den mot relingens utsida, där den långsamt sköljdes bort av det havsvatten, som kastades upp av stäven, när fartyget dök i en vildsint våg, och drevs utmed fartygets sida, där det slogs sönder till skum av den obarmhärtiga, kalla stormvinden. Det här var sjösjuka på ett upprört hav. Jag ville dö! När vi kommer närmare Gotland och i lä för den hårda nordostan, avtar fartygets rullningar och stampningar efter hand. Vi landar omtumlade i Visby hamn, bleka om nosen och totalt utmattade. Vi går iland på vingliga ben. Det fortsätter att häva under fötterna, även när vi står på fast mark, och det kommer det att göra ytterligare tre dygn, blir vi varse.

Den resan med Hansa glömmar jag aldrig, jag kan fortfarande känna fartygets hävningar. Det hade blåst tjugosju meter i sekunden i byarna och skorstenen på strandpensionatet i Fårösund hade blåst av på mitten.

Copyright © Toivo Molin